

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по ПН 2.1. Филология,
специалност Български език – за нуждите на Секцията по ономастика към ИБЕ
съгласно обявата в ДВ № 36/ 3.05.19 г.

с кандидат:

**гл. ас. д-р Мая Димитрова Влахова-Ангелова от Секцията по ономастика към ИБЕ
при БАН**

**Рецензент: доц. д-р Борян Георгиев Янев, Катедра по общо езикознание и история на
българския език, Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски”**

Със заповед № РД-09-21 от 01.07. 2019 г. на Директора на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин” съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ИБЕ по област на висше образование 2. Хуманитаристика, професионално направление 2.1. Филология (Български език), **обявен за нуждите на Секцията по ономастика към ИБЕ при БАН, София.**

За участие в обявения конкурс е подала документи единствено д-р Мая Димитрова Влахова-Ангелова, главен асистент към Секцията по ономастика към ИБЕ и дългогодишен сътрудник в същото звена на Института.

Общо описание на представените материали

Представеният от гл. ас. д-р Мая Влахова-Ангелова комплект материали на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ИБЕ, с който се запознах по-подробно за нуждите на процедурата.

Кандидатката Влахова-Ангелова е приложила общо 30 научни разработки, с които участва в обявения конкурс. За рецензиране приемам всички представени материали, защото при никой от тях не се открива конфликт на припокриване с предходна процедура за научно или академично израстване на кандидатката Мая Влахова-Ангелова.

Според вида на публикациите става въпрос за **две монографии** – едната изготвена като хабилитационен труд (*Ономастика и етноботаника: названия на плодове според данни от топонимията в Западна България. София: Издателство на БАН „Проф. М. Дринов“, ISBN 978-954-322-956-7, 2018*, в обем от 120 стр.) и една монография в резултат от защитения през 2010 г. дисертационен труд за ОНС „доктор” (*Улиците на София: картографиране на градската идентичност. София: ИБЕ, ISBN: 978-954-92489-4-4, 2013*, в обем от 328 стр.).

В процедурата е представена една впечатляваща студия (*Цветовете в българската топонимия (върху материал от Западна България). В: Известия на ИБЕ, т. XXVII (2014), стр. 130-160. ISSN: 0323-9934*), както и **22 статии в национални и чуждестранни**

сборници и специализирани издания, две от които все още са под печат, но кандидатката е приложила служебни бележки (официални отговори на издателите) от съответните редакционни колегии за приемане на материала, а в 7 от статиите Влахова-Ангелова е съавтор, но с подчертан съавторски принос.

Приемат се за рецензиране и останалите материали, защото съдържат обективно и оригинално професионално представяне – *2 рецензии на кандидатката* (за една монография и един научен сборник от конференция), *1 научно съобщение и 2 хроники*, отпечатани в престижни международни и национални списания.

Публикации преди и след получаване на научната степен

След придобиването на ОНС „доктор” публикационната активност на гл. ас. д-р Мая Влахова-Ангелова значително се е повишила. Според представената документация кандидатката е разполагала с 5 научни публикации и 1 отпечатан автореферат преди научната степен (с което е отговорила на изискуемите критерии), докато след това броят на научните трудове нараства осезаемо, като надвишава 30, между които и 2 монографии, множество статии, студия, научни и научнопопулярни съобщения и др. Преди придобиване на ОНС „доктор” публикациите на Мая Влахова-Ангелова разкриват интерес основно към урбанонимията, в частност – софийската ходонимия, както и към процесите на ономастична (урбаномастична) стандартизация в номинативните процеси. Към момента на сегашната процедура се наблюдава значително разширяване на изследователския периметър, което е една от необходимите предпоставки за академично израстване.

Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата

Имайки предвид, че кандидатката е от научноизследователско звено, в настоящата рецензия не може да бъде направена характеристика на педагогическата ѝ дейност. Въпреки това, тук е мястото да се отбележи, че Мая Влахова-Ангелова притежава изключително добри комуникационни и организационни умения в резултат на многобройните ѝ участия в различни инициативи на ИБЕ в академичните среди и с научнопопулярен характер. Кандидатката е разпознаваемо лице във филологическите (ономастичните) научни форуми в страната и чужбина, има няколко медийни изяви по въпроси от социономастичен характер.

Научната дейност на гл. ас. д-р Мая Влахова-Ангелова е впечатляваща и макар да гравитира в орбитата на ономастиката, включва в себе си различни ключови аспекти на езикознанието (и като сублингвални проблеми, и като изследователски призми), което показва, че Влахова-Ангелова е високоерудирани лингвист. Както и тя самата се е самопреценила, научните ѝ постижения са основно в областта на топонимията, като не са малко и приносните ѝ проучвания в полето на антропонимията.

Влахова-Ангелова участва в няколко национални проекта, повечето от които са финансирани от БАН и са в областта на ономастиката (топонимията): „Електронна база данни на микротопонимията от Западна България” (2011-2013 г.); „Съвременната българска антропонимна система (мода на личните имена в България)” (2013-2016 г.); „Топонимията на Западна България – свидетелства за национална идентичност” (2014-2017 г.); „Влияние на съвременните демографски процеси върху топонимията в Пловдивския регион”(2016-2017 г., като ръководител на докторант), както и в общоакадемичен проект с участието на 21 института на БАН „Траките” с тема: „Следи от тракийския език в българската ономастика“ (2016-2019 г.). Би трябвало да отбележим и ползотворното участие на Влахова-Ангелова (като дипломиран магистър *полонист*) в значимия международен проект на ИБЕ с Института по славистика на ПАН „Българско-полски лексикални паралели“, финансиран по ЕБР (2012-2014 г.)

Основни научни и научно-приложни приноси

Основната работа на кандидатката е посветена на **проблемите на българската топонимия** (селищни названия и микротопоними) и етимологията (поставям я като отделна научна област, въпреки че функционално обслужва проведените ономастични изследвания), пречупени през призмата на социолингвистиката, етнолингвистиката, лингвокултурологията, менталингвистиката и когнитивната лингвистика. По-периферно последните са засегнати и в антропонимните изследвания на Влахова-Ангелова.

Етнолингвистичните аспекти в научната ѝ работа личат най-добре в представения хабилитационен труд, както и в редица статии, в които се разглеждат следните по-конкретни проблеми: 1) Топонимията като отражение на народните термини за плодове, 2) Топонимията като източник на народни термини за цвят и 3) Топонимията като съхранител на народни географски термини.

Социолингвистичните аспекти на работата ѝ откриваме в проблеми като 1) Градската топонимия, 2) Топонимията и съвременните демографски процеси и 3) Антропонимни проучвания върху съвременното именуване в големите градове (личните имена в големите градове и малките населени места).

Показателна в етнолингвистичен аспект е монографията на Влахова-Ангелова „*Ономастика и етноботаника: названия на плодове според данни от топонимията в Западна България. София, 2018*”. Тъй като тя представлява и същинският хабилитационен труд на кандидатката, е редно да се анализира по-обстойно. Влахова-Ангелова често е била професионално убедителна, но нетрадиционна в научната област с дълбоки традиции, в която работи. Ето защо и този труд представя един оригинален и нестандартен поглед върху българската топонимия с интересно замислен проблем. Названията на 20-те „плода”, които авторката открива в анализирания местни имена (в Западна България и от извънграничните територии Царибродско, Трънско и Босилеградско), са достатъчна база, за да се разпознаят и опишат два последователни номинационни процеса – на първичната онимизация и на последващата я, в един много по-късен времеви пояс, вторична

апелативизация, вкл. трансонимизация. Сполучливо идентифицираната като „етноботаническа“ интерлексикалната субстанция е разгледана така, че е ясно подчертан когнитивният характер на проучването – показано е мястото на плодовете и плодовите растения в ценностната система на българина. Показателен в тази връзка е и възприетият принцип на Бърлин за народната таксономия като система за организация на народното (дилетантското) познание. Съвсем умело авторката защитава позицията си, че топонимията може да бъде източник за изграждането на народна таксономия на плодовете (а и на много други тематични групи), тя дава изключителна информация за народната биосистематика. Не само защото плодовете са неразделна част от ежедневната прехрана на човека, но и поради факта, че имат изразен символен характер и намират широко приложение в обредността на микросоциума.

Изследването на местните имена разкрива лексеми, които отдавна са в пасивния слой на езика. Предложени са и анализаторските похвати на концептологията, тъй като всяко фитоназвание придобива статут на концепт с разгърната изследователска матрица, обединена в таксономичен модел, включващ лексикалните варианти с техните семантични, словообразователни и ареални особености. Етнолингвистичният и лингвокогнитивният характер на изследването изпъкват и от напълно приемливото и защитено твърдение на авторката, че „...категоризацията на растенията и още повече народната растителна номенклатура разкриват способността на фолклорния човек да възприема, анализира и структурира натрупаните познания за заобикалящия го растителен свят и да внедри преработената информация в названия“.

Наред с множеството интралингвистични наблюдения особено добро впечатление прави отчитането и анализирането на квазисинонимните връзки в ексцерпираната фитолексика, от които проличава кои ботанически видове се радват на завидна йерархична категоризация и при кои такава (напълно) липсва. Паралелно с това е направена и необходимата топонимна реконструкция чрез използване на типично ономастичния похват (и метода на ономастичната етимология). За обосноваването на набелязаната нова за българското езикознание научна област свидетелстват и част от предложените за конкурса публикации, между които *Топонимията като извор на традиционно екологично познание: Няколко названия на плодове, запазени в старинни местни имена от Западна България – сп. Български език (2017)*”, *Топонимията като извор за фолклорната биосистематика (за някои забравени названия на плодове в топонимията на Западна България)* – Сб. „Българският език – древен, съвременен, единен” (2018), *Народната таксономия на плодовете според данни на българската топонимия* – сп. Български език (2014) и др.

Втората основна тема, върху която Мая Влахова-Ангелова работи, е свързана със социономастичните аспекти в науката за собствените имена и по-специално – в урбанонимията. Показателен в тази връзка е трудът ѝ „*Улиците на София: картографиране на градската идентичност*. София, 2013”. Посоченото изследване е на базата на защитен дисертационен труд за ОНС „доктор”, затова ще си позволя да го коментирам по-лаконично. Градската топонимия (в конкретния случай ходонимията (дромонимията)) предлага богата система от понятия, които отново са с подчертан когнитивен характер, защото съдържат не

само данни за научния, но и за народния (всекидневния) начин на мислене на езиковите носители, което дава отражение върху самите номинативни процеси и върху тяхното анализиране. Те са част от дългосрочната памет на колектива, поради което изследването, освен че има подчертан социолингвистичен характер, е и менталингвистично. Езиковата картина на света се свежда до езикова картина на града с всички съпътстващи я екстралингвистични особености на субкултурата. Типично за Влахова-Ангелова и тук се съпоставят научната и лаическата класификация, базирани на двата типа етимологични данни за разглежданите оними с назователните им варианти и динамиката им в диахронен план при пресичането му с езиковата синхрония. Тук бих искал да отбележа и факта, че споменатата книга на Мая Влахова-Ангелова инспирира написването на няколко дипломни работи в ПУ „Паисий Хилендарски”, като идеите на авторката бяха възприети и мултиплицирани върху изследването на урбаноними в гр. Пловдив и Пловдивско.

Създаването на нови класификации и получаването и доказването на нови факти, наред с които се доказват с нови средства съществуващи научни области и проблеми, но през една по-различна изследователска призма, се наблюдава в останалата научноизследователска дейност на кандидатката, която може да бъде обединена в следните (споменати вече по-горе) тематични полета:

Народни названия за цветове (колоративни термини) в българската топонимия. В това изследователско поле Влахова-Ангелова проучва цветовете в българската топонимия (в селищни имена и микротопоними) с техните семантични особености, реконструира архаични и диалектни думи за цветове. Такива публикации са: *Цветовете в българската топонимия (върху материал от Западна България)*. В: Известия на ИБЕ, т. XXVII (2014), *Colours in microtoponymy of Western Bulgaria (with special attention to metaphorical uses of colour terms)*. In: Proceedings from the 18th International onomastic conference *Macrotoponymy and microtoponymy*, Łódź (2015) и др.

Географските термини в топонимията и по-специално фолклорната георгафска терминология е друг изследователски проблем, на който е посветена статията „*Старинна топонимия от Западна България: местните имена като извор за народните географски представи*” – В: Международна юбилейна конференция на ИБЕ. Сборник с доклади. София (2017), в съавторство.

Топонимията и съвременните демографски процеси е тема, продиктувана от спечелен проект, на който Влахова-Ангелова е ръководител. Изследват се около 30 пловдивски селища, а в резултат на това излизат и публикации, на които кандидатката е съавтор: *Топонимната гъстота в Пловдивско като отражение на демографските процеси в региона.* – В сб. Доклади от Международна научна конференция на Факултета по славянски филологии „Надмошие и приспособяване“, т. 2. Езиковедски четения (2017) и *Социодемографските процеси в Пловдивска област и тяхното отражение върху топонимията.* – В: Сб. с материали от XIII международна конференция по социолингвистика на тема: „Обществените процеси и тяхното отражение в езика” (2018).

На последно място (но не и по значимост) бих искал да се спра и на още една изключително важна в социален и лингвистичен аспект, но и интригуваща

изследователите и обществото тема, в която работи Влахова-Ангелова, този път в областта на антропонимията – *тенденции в съвременната българска личноименна система*. Разработките са продължение на ползотворна работа в Секция „Приложна ономастика”, сега Секция по ономастика, разглеждаща модата на личните имена в големите български градове и тенденциите в именуването с преномени у българите. Споменатата тема е изключително актуална в множество водещи ономастични научноизследователски звена в (Западна) Европа, защото дава информация не само за актуални лингвистични процеси, но е показател за ценностна преориентация и преосмисляне на субкултурата под влиянието на широка палитра от екстра- и интралингвистични фактори. За голяма част от изследването е използван статистическият метод. По тази тема именно кандидатката има и няколко много сполучливи медийни изяви. Ключови публикации са: *Съвременната българска антропонимна система (Личните имена в големия град и малките селища)*. – В: Международна юбилейна конференция на ИБЕ. Сборник с доклади. (2017), *Актуални тенденции при выборе болгарскими личными именами: исследование имен новорожденных в Софийской области* –В: Вопросы ономастики, кн.3, (2017), *Тенденции при избора на личните имена – съпоставително изследване на имената на новородените в гр. Варна и област София през 2010 г.* – В: Списание на БАН (2017) и др.

Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

По посочения критерий гл. ас. д-р Мая Влахова-Ангелова притежава *много добри наукометрични показатели*, отнасящи се до представянето на индексирани и реферирани статии и коректно отбелязани съществени цитати. Кандидатката надхвърля и изискуемия минимум от точки за *доцент* по Правилника на ИБЕ, който пък е и по-висок от този в Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България по НО 2. Хуманитарни науки. Наукометричните показатели са представени *подробно и достоверно* в приложените към документацията на кандидатката специализирани справки за минималните изисквания, публикациите и цитиранията.

Заключение

Познавам Мая Влахова-Ангелова като колега и учен от години. Следя научната ѝ продукция и се интересувам от професионалните ѝ изяви. Убедено смятам, че тя е изключително задълбочен и начетен езиковед с особени заслуги в ономастиката. Мая Влахова-Ангелова е не само компетентна, но е и много отговорна, положително настроена към работата и колегите, което я прави желан партньор в различни инициативи на Института и на други институции. Много факти извън научната и публикационната ѝ дейност, свързани с организационните ѝ умения и креативното ѝ иновативно мислене, биха могли да допълнят настоящата рецензия. Ще спомена само един: От 2008 г. тя е редакционен секретар на едно от най-престижните национални списания – Балканско

езикознание. Изпълнява коректно и професионално тази работа, като е подготвила 32 книжки на списанието и пет проекта за неговото финансиране от ФНИ. Ето защо „Балканско езикознание” заслужи да бъде индексирано в базите на SCOPUS.

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Мая Влахова-Ангелова, отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ИБЕ. Представила е **значителен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘доктор’ и главен асистент. В работите ѝ има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание, като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да **изберем** Мая Влахова-Ангелова на академичната длъжност ‘доцент’ в ИБЕ по професионално направление 2.1. Филология (Български език).

25.08. 2019 г.

Рецензент:

доц. д-р Борян Янев